

Topografická anatomie končetin

Název publikace	Topografická anatomie se zřetelem k studiu anatomie a k potřebám klinickým. V. Topografická anatomie končetin.
Autor	MUDr Karel Weigner, profesor University Karlovy
vydání	V Praze 1945. Druhé vydání k tisku upravil a doplnil Dr Ladislav Borovanský, profesor University Karlovy
licence	Volné dílo dle Zákona o dílu autorském (https://business.center.cz/business/pravo/zakony/autorsky/), Oddílu 6, § 27, odst. 1.

Titulní strana

TOPOGRAFICKÁ ANATOMIE
SE ZŘETELEM K STUDIU ANATOMIE A K POTŘEBÁM KLINICKÝM.
NAPSAL
MUDr KAREL WEIGNER,
PROFESOR UNIVERSITY KARLOVY.
V.
TOPOGRAFICKÁ ANATOMIE KONČETIN.
DRUHÉ VYDÁNÍ K TISKU U PRAVIL A DOPLNIL
Dr LADISLAV BOROVANSKÝ,
PROFESOR UNIVERSITY KARLOVY.
SE 167 VYOBRAZENÍMI.
V PRAZE 1945.
„VESMÍR“, NAKLADATELSKÁ A VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST S R. O.
V PRAZE.
TISKEM PRŮMYSLOVÉ TISKÁRNY V PRAZE.

Věnování

Dr ALEŠOVI HRDLÍČKOVI, VYNIKAJÍCÍMU ANTHROPOLOGOVI,
VĚRNÉMU SYNOVI ČESKÉ ZEMĚ
A ŠTĚDRÉMU PODPOROVATELI PŘÍRODNÍCH VĚD VĚNOVÁNO.

Výňatek z předmluvy k prvnímu vydání (1925)

Anatomie člověka se jako obor vědní i naukový obírá stavbou a utvářením lidského těla v závislosti na harmonické funkci všech jeho složek. Tímto svým programem se anatomie stává podstatnou částí věd lékařských; anatomie byla vždycky základem všech velkých škol lékařských. Anatomie nepřestává na tom, že prostě zkoumá *tvar* všech částí a jejich skladbu, nýbrž snaží se vystihnouti *vztahy všech částí k sobě* vespolek. *Anatomie systematická* postupuje cestou analytickou, rozkládající celé tělo v systémy orgánů a popisující je. Hranice těchto výzkumů se konče tam, kam až sahají schopnosti našich smyslů, hlavně zraku ozbrojeného drobnohledem. Rozložením lidského těla ve složky a jejich soustavným popisem není úkol anatomického výzkumu nikterak vyčerpán. Je potřebí ujasnit si také prostorové vztahy všech částí za stavu normálního, uměti pravidelnost v poloze a ve spojení všech částí lidského těla vystihnouti jasně a přesně. Tohoto cíle lze dosáti cestou synthetickou a jí – vedle cesty analytické – používá *anatomie topografická*. Je-li stavba a skladba kteréhokoliv orgánu určována jeho funkcí, je-li mezi nimi závislost tak neproměnná, že změna funkce má v zápěstí i změnu stavby, nejsou ani prostorové vztahy orgánů libovolné, nýbrž i poloha orgánů je zcela určitá takřka zákonitá. Kdyby nebylo této stálosti v poloze orgánů, nebylo by vůbec možno rozpoznávaní chorobné změny v těle, lokalizovati chorobné stavy; i každý operativní výkon byl by a priori ztížen. Jsou-li v ustrojení lidského těla úchylny rázu individuálního, věkového, pohlavního, rasového a j., ani ty se nevymykají z platnosti zákonitých vztahů. Účíc topice orgánů, stává se topografická anatomie základnou pro rozumovou, logicky uclánkovanou, samostatnou činnost lékařovu. V tom tkví také základní smysl a skutečný účel anatomie se zřením k lékařské praxi a ke vztahu anatomie k životu vůbec. Podle zevrubných anatomických vědomostí dovede lékař určovati sídlo nemoci, činiti si představu o následcích chorobných změn a o cestách, kterými se choroba může šířiti do okolí, konečně dovede i vymysleti vhodný výkon operativní. Anatomie topografická je *mostem*, který spojuje vědy morfologické s medicinou praktickou. V topografické anatomii se

probírá lokalizace a projekce orgánů, jednotlivé ústroje a krajiny lidského těla se skládají v anatomický celek: o důležitosti topografické anatomie pro studium anatomie vůbec svědčí, že na př. *sekční technika* je topografická, neboť jejím základním pravidlem je, že usiluje o to, aby preparujícího přivedla k pochopení celkové stavby preparované krajiny. Jenom ta práce v pitevně je užitečná, jejímž výsledkem je jednotný obraz o složení a stavbě lidského těla. Není s dostatek času, není materiál k tomu, aby každý medik mohl studovat celou anatomii na mrtvole sám. Proto musí mít pozornost neustále upřenu na celek, nikoliv na jednotlivé systémy, chce-li své anatomické poznatky náležitě a všestranně spořádati. Praktik se dovede správně orientovat, má-li bohatství poznatků anatomických uloženo pevně a jasně v mysli. Nezáleží na tom, když se mu z mysli vytratí některý pojem z anatomického názvosloví. Studium anatomie má medikovi položit základy k tomu, aby se u lože nemocného mohl řídit zásadou Asklepiada z Bythynie: tuto, cito, jucunde.

Majíc na zřeteli tyto cíle praktické, jejichž podstata záleží ve vyšetřování stavu těla celého a ve zjišťování případných změn, nevystačí anatomie topografická s materiálem a metodami běžnými v anatomii systematické. *Obrací svou pozornost také k tělu živému*, vyšetřovanému poklepem, poslechem, pohmatem, endoskopií, Roentgenovými paprsky a p., v klidu i pohybu.

Studium anatomie lidského těla má za svůj konečný cíl studovat a poznávat tělo živoucí, jeho vývoj a účel, vnikat do zařízení, kterými se funkce životní vykonávají a řídí. Tímto hlediskem se anatomie vyprostí z toho, aby byla oborem vědním sama o sobě a pro sebe, a stane se zato vědou živou, která chce sloužit zájmům všech odvětví věd lékařských a praktickému léčení.

Předmluva k druhému vydání

Druhé, pozměněné a rozšířené vydání své „Topografické anatomie“ začal prof. *Weigner* připravovat brzo potom, kdy se stal přednostou anatomického ústavu. První její díl vyšel roku 1930, druhý 1932, třetí 1934 a čtvrtý 1936. Jen široká působnost autora v životě kulturním i veřejném brzdila rychlejší vydávání knihy. Celé dny zaměstnán, stěžil si *Weigner* zašetroval podvečerní chvíle, kdy zamčen ve své pracovně, mohl se věnovat práci na topografické anatomii. R. 1933 píše prof. *Smetánekovi*: „klopotnou prací, t. j. těžkým ukrádáním času jsem dospěl tak daleko, že mám hotov čistopis třetího dílu topografické anatomie.“

Posledního dílu se nedočkal. Skončil povinnosti rektorské v létě 1937, začal s přípravou textu, nejsa již zcela zdrav. Začátkem září mi napsal: „nyní jsem na dietě a to nezvyšuje radost ze života. Za to jsem se už dostal trochu do práce.“ V září a říjnu psal marginální poznámky k textu prvního vydání a opravoval názvy podle nové anatomické nomenklatury; té se týkal náš poslední telefonický rozhovor 29. října. Den potom ulehl, aby již nepovstal. 20. listopadu učinila smrt konec životu, který byl plně zasvěcen práci.

Pieta žáka k učiteli a četné vzpomínky - bylť jsem již účastníkem při vzniku četných preparátů a všech obrázků posledního dílu z prvního vydání - zavazovaly mne, abych přijal vyzvání doplnit a připravit k tisku poslední svazek vydání druhého; tytéž důvody vedly mne k tomu, abych provedl jen takové změny, aby byl co nejméně porušen celkový ráz a osobitý sloh knihy. Pozměnil jsem kapitolu úvodní a přepracoval hlavně odstavce týkající se anatomie kloubů (kloubů ručních, kolenního, kloubů na noze) a cévního větvení a zásobení; na četných místech doplnil jsem literární údaje, na některých zkrátil úvodní partie, takže přece jen nezůstal skoro žádný většinou odstavec bez nějakých změn.

Čtenáři bude činit v posledním dílu obtíže nové *názvosloví*. Od r. 1895 se užívalo nomenklatury navržené na sjezdu anatomů v Basileji (B. N. A. Basileana nomina anatomica); dlouho se poukazovalo, že měla četné vady. Proto již r. 1923 byla zvolena komise odborníků, která po dvanáctiletých předběžných pracích navrhla potřebné opravy, a ty byly přijaty r. 1935 na sjezdu Anatomische Gesellschaft v Jeně (J. N. A.). Poněvadž se k tomuto názvosloví přiklonily i Anatomical Society of Great Britain and Ireland a American Association of Anatomists, jest patrné, že jenské názvosloví bude obecně užíváno. Nepochybně obsahuje mnohá zlepšení proti nomenklatuře basilejské, přece však není bez kazů. Tak na př. označení: ventralis a dorsalis nahradila starší anterior a posterior: regio femoris ventralis, dorsalis; ale na bérce zůstávají názvy anterior a posterior. Také se nezdá lepší označení condylus tibialis tibiae než starší condylus medialis tibiae a pod. Pravděpodobně bude se nějaký čas užívat obojího názvosloví, poněvadž i anatomové si hned na novou nomenklaturu nezvyknou, jak je patrné z knih i z prací poslední doby. Prof. *Weigner* použil jenského názvosloví částečně již ve 4. dílu, v dílu posledním se pro ně rozhodl důsledně, jak svědčí škrty, které provedl v textu starého vydání a jak mi i osobně sdělil. Všude, kde toho bylo potřebí, uvedl jsem obojí názvosloví (B. N. A. v závorkách).

Také v českém psaní nastaly v posledních letech některé změny, hlavně drobnější změny v orthografii; tak na př. se dovoluje vedle ceva psát i céva (Trávníček), nebo jenom céva (slovník Akademie); inervace (Trávníček), innervace (slovník Akademie). Místo označení bérce (m) se doporučuje bérce (n).

Zmatek je v českém překladu carpus, metacarpus, tarsus, metatarsus. Vznikl, jak z přiložené sestavy vyplývá, hlavně vlivem Janoškových.

Ossa carpi: Ossa metacarpi: Ossa tarsi:

J. s. Presl (1834)	k. zápěstní	k. záprstní	k. zanártní	Ossa metatarsi:
W. Staněk (1840)	zápěstní	záprstní	zanártní	k. přednártní
J. Krejčí (1853)	zápěstní	záprstní	zanártní	přednártní
O. Schrutz (1892)	zápěstní	záprstní	nártní	záprstní
E. Albert (1893)	zápěstní	záprstní	zanártní	nártní
J. Janošik (1898)	pěstní (!)	zápěstní (!)	nártní	zanártní

K. Weigner (1922 a 1925)	pěstní	zápěstní	nártní	zanártní
V. Bartušek (1930)	zápěstní	záprstní	zánártní	nártní
K. Weigner (1933)	zápěstní	záprstní	nártní	zanártní
J. Kolda (1935)	zápěstní	záprstní	zanártní	nártní

Rozhodl jsem se pro názvosloví, jakého užili *Albert* a *Kolda*; *Bartušek* podal odůvodnění tohoto označení. Největší obtíž bude činit přehození názvů kostí zánártních a nártních, které se školou *Janošíkovou* značně vžilo; svízel se zmenšuje tím, že jsme dosti zvyklí mluvit o kostech tarsálních a metatarsálních, bez zčešťování.

V koncepci *Weignerově* není topografická anatomie suchou anatomii krajin a vrstev; jeho hledisko je širší. Má zájem o celek, o celkový vzhled krajin a o potřeby klinické. Že tento názor je správný, ukazují topografické anatomie z poslední doby, na př. právě vycházející anatomie *Lanzova-Wachsmuthova*.

Každá vědecká učebnice získává dlouhým vývojem. Platí-li dnes za zvlášť dobré anglická anatomie *Gray-Johstotonova* a německá *Kopschova*, je to proto, že obě dvě z nich mají za sebou dlouhý fylogenetický vývoj: u první z nich sahá do r. 1858, u druhé do sedmdesátých let minulého století. Autoři a pokračovatelé se měnili, generace si podávaly ruce, kniha zůstávala a získávala postupnou přeměnou a novými zkušenostmi. Bylo by dobře, kdyby jednou ti, kdož zase budou psát topografickou anatomii českou – byť pozměněnou –, vyšli z knihy *Weignerovy*.

Nové obrázky v druhém vydání „Topografické anatomie“ jsou skoro vesměs ze zkušených rukou naší ústavní síly, akad. malíře pana *E. Illinga* a dlouholetého pracovníka-hosta p. Ing. *L. Bartla*. Pan Doc. Dr. *K. Žlábek* a pan Dr. *J. Hromada* s vlídnou ochotou sestavili abecední rejstřík, pracovníci ústavní pilně pročtli korektury; o vzornou úpravu knihy se zasloužila Průmyslová tiskárna.

L. Borovanský.

V Praze 20. listopadu 1938.

Obsah

- Stavba končetin
 - Proximální končetina
 - Skeletní podklad ramenního kloubu a jeho okolí
 - Regio scapularis
 - Regio infraclavicularis
 - Regio deltoidea
 - Fossa axillaris
 - Regio brachii
 - Regio cubiti
 - Regio cubiti ventralis (anterior)
 - Regio cubiti dorsalis (posterior)
 - Regio antebrachii (přesněji postbrachii)
 - Svaly předloktí
 - Regio antebrachii volaris
 - Regio antebrachii dorsalis
 - Manus
 - Topografická anatomie končetin Regio articulorum manus/Regio articulorum manus
 - Regio dorsalis manus
 - Regio volaris manus
 - Digiti
- Distální končetina
 - Regio femoris
 - Regio genus
 - Regio cruris
 - Kostra bérce
 - Regio pedis
 - Tarsus a metatarsus
 - Digiti
 - Variety na noze
- Literatura